

EQ szemben az IQ-van a demokratikus iskolában

június 22, 2015

Érzelmi intelligencia kontra értelmi intelligencia

A Sands demokratikus iskola gyakorlatában

„A Sands megváltoztatta az életem. Sosem fogom elfelejteni ezt az iskolát. Nem is tudom, hol lennék most a nélkül az önbizalom nélkül, amivel a Sands indított el a világba.” Kate jelenleg egyetemi hallgató, mellette demenciában szenvedő betegeket és börtönlakókat támogat a New Bridge jótékonyági szervezet keretei között.

„Kihívásokkal megküzdeni és élvezni az életet. Megindokolni és megkérdőjelezni mindent. Számomra ez a Sands.” Marina jelenleg a Barcelona Egyetemen telekommunikációs mérnöknek tanul.

Ezek az egykori Sands-diákoktól eredő idézetek is rámutatnak, mi volt az, amit a gyerekek legjobban értékelték a Sandsben: az, hogy lehetőséget kaptak arra, hogy megismerjék önmagukat, és hogy feltárta számukra saját erősségeiket és érzelmi forrásaikat. Sokszor elhangzik, hogy a Sands nem csak a vizsgákra és az egyetemre készítette fel a tanulóit, de a munka igazi világára és az emberi kapcsolatokban való helytállásra is. Az egykori diákok állítják, hogy a Sands nem csak értelmileg, de érzelmileg is megérlelte őket.

„Még ma is emlékszem mi-mindenen vitatkoztam Nathannel, a matematika tanárommal: a filozófiától kezdve a hegymászáson át

mindenfélén, és közben mindig azt éreztem, egyenlő vitapartnerként kezel engem. Biztos vagyok benne, hogy ezek a tapasztalatok érlelték meg bennem azt a meggyőződést, hogy mindenki megérdemli, hogy meghallgassák.” Kian Clipson, szabadtéri sportok oktatója

Érzelmi intelligenciát nehéz tanítani, ám a lehetőséget és környezetet meg lehet teremteni ahhoz, hogy az emberekben kifejlődjön. Egykori és jelenlegi Sands diákok is egyetértenek abban, hogy ezek a feltételek ebben az iskolában mind megvannak. Amikor megkérdezzük őket, A Sandsnek hogyan sikerül az, hogy a gyerekek érzelmileg is ugyanolyan jól fejlődnek, mint értelmileg, mind hasonló válaszokat adnak: a felnőttek kedvességével, azzal, hogy meghallgatják a gyerekeket, hogy érdekli őket minden diák, és hogy ebben az iskolában nyíltan lehet érzésekről beszélni a nélkül, hogy úgy éreznék, bárki ítélkezik felettük. A különböző korosztályok közötti kommunikáció révén igazi családi hangulat alakul ki, mely ennek a tapasztalatnak a leglényegesebb feltétele – ezt mindenki kiemeli.

Vagyis az iskolában a gyerekek biztonságban érzik magukat, és minden korosztály képviselője, akár felnőtt, akár gyerek, jól el tud beszélgetni egymással. És ami még fontosabb: ezek a beszélgetések messze túlmutatnak azon, amiről az osztályteremben valaha szó eshet. A filozófiától a szappanoperáig, a hobbikon és szenvedélyeken át minden téma előfordul. Nem csak a puszta tananyag és az azzal kapcsolatos dolgok. Emlékszem, sok évvel ezelőtt, amikor egy négyfős tanulócsoport (14-17 éves fiatalok) tagjai elhatározták, hogy aznap nem mennek be az órákra, hanem a napot a „kinti kanapé”-n (a Sands egyik emblemikus tárgya) fogják tölteni. Hűvös nap volt, úgyhogy nemsokára a gyengélkedőtől kölcsönvett takarókba burkolózva, vacogva kuporogtak a kanapén, de nem engedtek elhatározásukból: eltökéltek voltak, hogy a napot kint töltsék négyesben, vagy ha csatlakozik hozzájuk még valaki, akkor azzal együtt. A tanárok nagy hűhót csaphattak

volna, amiért a gyerekek nem jelentek meg a tanórákon, vagy akár a diákok is szemrehányást tehettek volna. Természetesen más iskolában a tanárok nagyon rosszalták volna ezt, sőt mindez meg se történhetett volna máshol, csak a Sandsben. (Meg abban a pár másik demokratikus vagy alternatív iskolában a világon, ahol azért megtörténhetett volna – a ford.) Mi ugyanis úgy gondoljuk, hogy egy-két elmulasztott tanóra, sőt akár nap még nem a világ vége. Ezért van az, hogy amikor leesik az első hó, a tantermek üresek, mert kimegyünk a mezőre játszani, és ezért van az is, hogy a téltemető első napsugarak a fűvön találják minket, nem a négy fal között. Úgy gondoljuk, hogy egy beszélgetéssel töltött nap emlékezetes marad számunkra, sőt akár valami nagyon fontos dolog elindítója is lehet az életünkben.

Pár tanórát kihagyunk, de másféle leckében azért részünk van. Talán azért nem néznék máshol ezt jó szemmel, mert a felnőttek nem tudják felmérni, mi-mindent tanul a gyerek egy ilyen kanapén töltött napon, hiszen nincs kézzel fogható eredménye.

Mindenesetre, ebéd után felszerelkeztem pár adag forró itallal, és odamentem hozzájuk. Még mindig ott üldögéltek és vacogtak, de szemmel láthatóan mélyen el voltak merülve a diskurzusban: a gyerekszülésről és szüléséről trécseltek. Teljesen egyértelmű volt, hogy nagyszerűen érzik magukat. Hívtak, hogy üljek melléjük, és saját apaságomat, gyermekem születését és a csecsemőkort firtató kérdésekkel kezdtek bombázni. Kérdések sokasága cikázott közöttünk. Órákig beszélgettünk. Elképesztő érettségről és mély érdeklődésről tettek tanúbizonyságot. Néhányuk a tanórán figyelemzavarral küzdött és a tanulás sem ment nekik egykönnyen. De ebből misem érződött azon a délutánon. Rengeteget tanultak egymástól, és amikor a saját tapasztalataimról meséltem nekik, csak úgy itták a szavaimat, csak mert akkor, abban a pillanatban pontosan ez volt az, ami érdekelte őket. Ha ugyanezeket a dolgokat egy felvilágosító óra keretében hallják, biztos vagyok benne, közel annyi információ nem épült volna be a

tudásukba. Az, hogy megengedtük nekik, legyenek ők a pillanat urai, érzelmileg vontak be őket és a sok információ sokkal mélyebb rétegekig jutott el az érdeklődésük szférájában. Feltérképezték, hogy ki-hogyan viszonyul az emberi kapcsolatokhoz, házassághoz, elköteleződéshez, félelemhez és a felnőtté váláshoz, és mindjárt össze is hasonlították mindezeket egy felnőtt, jelen esetben az én tapasztalataimmal. Nagyon izgalmas és különleges délután volt.

A szakirodalom „proximális fejlődési zónát” és „reflektív kapacitási zónát” említ, melyeken belül egy gyerek képességeit, erkölcsi tudatosságát, érzelmeit és viselkedési formáit fejleszti kompetens kortársak és felnőttekkel segítségével. Kísérleteikben a pedagógusok azt tapasztalták, hogy a gyerekek nagyon befogadóak voltak, amikor olyan társak között tanultak, akik már elsajátították a kommunikáció tudományát és rendelkeztek kommunikációs eszközökkel. A tanulókkal közel azonos életkorú diákokra kifejezetten lelkesen figyeltek a diákok. A kamaszok, akik hírhedten ellenállnak a felnőttektől jövő információ-bevitelnek, elképesztően nyitottak voltak a náluk nagyobb tudással rendelkező kortársaikra. Egy csodálatos, ám nagyon alábecsült forrást használunk ki, ha megengedjük a tinédzsereknek, hogy egymásnak tanácsokat adjanak és támogassák egymás tanulását.

De van egy hagyományos iskolában erre idő? Talán nincs... Főleg akkor nem akad, ha nem engedjük a gyerekeket felnőtt kíséret nélkül együtt lenni. Ha azonban hajlandók vagyunk megadni a lehetőséget nekik, hogy biztonságos környezetben fedezzék fel saját képességeiket, magatartási formáikat és érzéseiket úgy felnőtt, mint kortársak társaságában, akkor az úgynevezett „háromdimenziós nevelés”-t alkalmazzuk. Ebben az esetben, az iskola meg tudja teremteni a gyerekek számára az érzelmi, szellemi és elméleti tudásbeli fejlődésnek a lehetőségét.

Ez a kanapé-nap gyönyörűen modellezte ezt a folyamatot a gyakorlatban. Felhívta a figyelmünket arra, hogy a nevelés nem csak a felnőttek irányítása alá tartozik, és hogy tudásra szert tenni mindenütt lehet, nem csak a tantermekben. Az

iskola teljes területén kellene ennek megtörténnie, a felnőttek bevonásával, de nélkülük is. Igazából a legtöbb tizenéves fiatal akkor a legnyitottabb a tanulásra, ha nem a tanteremben tartózkodik. A tanterem mesterséges klímája sok gyereket lebénít, és sokszor csak az iskolán kívül láthatjuk meg, mi minden lakozik egy-egy diákban. Ha ez valóban így van, a kampusz maga egy hatalmas tudásforrás. Minden gyerek tanár és minden gyerek tanuló is egyben.

A Sandsben mindez úgy történik, ahogy kell: felnőttek és gyerekek egy asztalnál étkeznek, miközben izgalmas témák kerülnek terítékre. Olyan érzés lepi meg az embert, hogy ő egyedi és különleges és képes befogadni azokat a dolgokat is, ami a másik embert izgatja.

Tíz perc múlva már a tanteremben gyűlünk össze, és a közös tanulást nagyban elősegíti az, hogy az imént még egyenlő felekként ültük körül az ebédlőasztalt. Vagyis a tantermi élmény sokkal gazdagabb lesz attól, ami megelőzte azt.

És mivel mi nem tömjük tele a gyerekek napjait hagyományos iskolai tanulással, hanem hagyunk időt a játékokra is, pihenésre is és az effajta beszélgetésekre is, ezért ezek a baráti pillanatok beépülnek az oly értékes alternatív tanmenetbe.

Mindebből rengeteget profitálunk. Ettől az iskola boldogság színtere lesz. A gyerekek érzik a törődést, érzik, hogy adunk az érzéseikre és véleményükre, és ez oda-vissza működik. Mindennek eredménye, hogy a gyerekek úgy érzik, ők is birtokolják az iskolánkat, nem csak mi, felnőttek. Úgy érzik, megmutathatják valódi énjüket. Itt ugyanis elfogadják ötleteiket, hangulataikat, értékelik erősségeiket, tehetségüket. Nem hinném, hogy sok munkahelyről elmondható lenne ez. Hány felnőtt ember érzi úgy, hogy ő is egyenrangú félként van jelen munkahelyének működtetésében, és hogy érzelmi szükségleteiket ott kielégítik? Nem hiszem, hogy az érzelmi intelligenciát lehet tanítani. Csak a feltételeket lehet megteremteni, melyben kifejlődhet. Ez viszont azt kívánja tőlünk, hogy legyen bátorságunk olyan iskolát

létrehozni, melyben a gyerek érzelmi szükségletei kielégíttetnek.

Továbbá, ez azt is kívánja tőlünk, hogy a gyerekeket engedjük az iskolában elidőzni, hogy a maguk módján, közvetlen, baráti hangulatban beszélgessenek egymással és a felnőttekkel. Főleg megkívánja azt, hogy mindezt képesek legyünk szaktantárgyaink tanításánál többre értékelni.

Mi felnőttek mint uralkodó tekintély tartjuk a kezünkben az elméleti és gyakorlati tudást, és osztogatjuk a gyerekeknek. Ez még a legnagyobb jóakarat ellenére is hatalmas egyenlőtlenségeket hoz létre a tanulás birtoklói – a tanárok, és a tanulás fogyasztói – a diákok között. Ha a tanulókkal ebben az egyetlen formában töltünk együtt időt, akkor miből gondolnák a gyerekek azt, hogy mi érdeklődést tanúsítunk irántuk? Tudomásukra kell hoznunk, hogy számunkra ők többek, mint befogadó eszköz a tudás átadásának folyamatában. Ha kicsit is adunk az iskolánkban folyó érzelmi nevelésre, akkor meg kell teremtenünk a feltételeket, melyben egy gyerek elhiszi, hogy nem csak az képezi érdeklődésünk tárgyát, hogyan teljesít a tanulás terén, hanem érzései és véleménye is érdekkel bennünket.

Gyakran van az az érzése az embernek, hogy az iskolában a gyerek útban van a tanároknak, mert folyton csak belekotnyeleskedik a tanításba, hogy a tantárgy sokkal fontosabb, mint maga a gyerek. Én mindenesetre sok iskolában tapasztaltam, hogy a tanárok a jegyeknek nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint maguknak a gyerekeknek. És biztosak lehetünk benne, hogy a gyerek is érzi ezt. Ha azt akarjuk, hogy a gyerekeink a holisztikus, háromdimenziós tanulás részese legyen, akkor fel kell tárnunk az egyéniségüket. Azaz feltérképezni a természetüket, és kiélvezni minden egyes pillanatot, amikor nem értenek egyet velünk. Én azt akarom, hogy engem kihívások elé állítsanak. Ugyanis ezek azok a pillanatok, amikor a gyerek intellektuálisan és értelmileg a legaktívabb. Más iskolákban ezeket a szembeszegülő magatartást tanúsító gyerekeket problémásnak bélyegzik. Pedig pontosan az

ilyen kis rosszcsontok azok, akik meg merik mutatni igazi egyéniségüket és számunkra izgalmas perceket szerezhetnek. Kérdem én, vajon miért kötnek ki olyan sokan közülük a Sandsben?

Úgy gondolom, fontos, hogy a tanárok tantermen kívüli életet is éljenek. Hogy a tanárszerepből kilépve, bármikor képesek legyenek átlagemberként szólni a diákokhoz. Engedjék el a hatalmat és értékeljék, hogy valódi élményeket szerezhetnek, közösen a gyerekekkel – a tágabb értelemben vett nevelést ezzel csak gazdagítva. Értékelnünk kell szülőszerepünket és mindennapi emberi mivoltunkat is, nem csak tanárságunkat. Legyünk készek olyan beszélgetésbe elegyedni a gyerekekkel, ami nem a vizsgákról, hanem róluk szól! Merjünk hibázni, legyünk nyitottak arra, hogy a gyerekektől tanuljunk! Amikor igazi érdeklődést mutatnak a diákok élete iránt, az mindig kifizetődik a tantermi együttlétnél: a gyerekek a tiszteletadást türelemmel és érdeklődéssel hálálják meg nekem. A Sandsbe járó legsikeresebb gyerekek nagy része épp ezt értékeli a legnagyobbra. A tanulás mindenütt jelen lehet, mindenről lehet valamit tanulni, és mindent meg lehet vitatni. „Kihívásokkal megküzdeni és élvezni az életet. Megindokolni és megkérdőjelezni mindent.” A gyerekek tudással felvértezve és önbizalommal telve hagyják el az iskolát.

Ezt az érzelmi töltetet nem lehet a hagyományos értelemben véve mérni, de úgyis tudjuk, hogy az érzelmi intelligencia értéke felbecsülhetetlen.

Tele lehet a bizonyítványunk a legjobb jegyekkel, de azt tudni, hogyan hasznosítsuk a tudásunkat és hogyan érzékeltessük másokkal tanulás iránti szenvedélyes szeretetünket, sokkal értékesebb tudás, mint adatokat felmondani vagy vizsgákat ötösre letenni. Gyümölcsöző emberi kapcsolatok kiépítését vagy szükségleteink érzékeny módon való kinyilvánítását nem igen lehet a mentálhigiéné órán megtanítani, bár akadnak kiváló tanárok, akiknek olykor sikerül. De ha a gyerekeket megkérdézzük, hogyan sikerült ez

annak a tanárnak, kivétel nélkül azt látjuk: úgy, hogy a gyerekek pontosan felismerték a tanárban azokat a kvalitásokat, amiről eddig beszéltem.

Az érzelmi intelligenciát az iskolákban a sokféle korosztály közötti mindennapi kommunikációból, és az ott folyó életből lehet megtanulni. Hívhatjuk alternatív, kiegészítő tantervnek is. Ám ehhez helyre és időre van szükség. A nagyobb intézmények számára ez elsőre biztosan túl nagy áldozatnak tűnik, de én számos demokratikus iskolában jártam világszerte, amelyek közül némelyik igen nagy volt (olykor 300 főnél több diákot befogadó), mégis ugyanolyan nagyra értékelték bennük az érzelmi nevelést is, mint a nevelés bármely más aspektusát. A gyerekek és tanárok is áradoztak arról, iskoláik milyen boldog helyek, és ennek eredményeképp arról is, milyen nagy lelkesedéssel folyik bennük a tanulás. Az olyan iskolák, ahol az érzelmi intelligenciának jelentőséget tulajdonítanak egyértelműen boldogabbak és megbízhatóbbak, mint az átlagiskolák. Remélem, sikerült némelyeket meggyőzőm, hogy energiát nem kímélve módot találjanak arra, hogyan ösztönözhetnék a gyerekeket hangjuk hallatására és feltérképeznék, hogyan elégíthetnék ki tanulóik érzelmi igényeit.

Forrás:

Fordította: Miskolczi Zsuzsanna

Kapcsolódó oldalak:

- további cikkek a Sands School-ról
- Frank Smith: A tanulás és felejtés könyve 11. fejezet: Milyen a te ideális iskolád?
- Frank Smith: A tanulás és felejtés könyve Részlet a 11. fejezetből: Mit tudunk, és mit nem tudunk megtanulni
- John Holt: Három félrevezető metafora
- „Nincs jó és rossz tanulás” – Interjú Niklas Gidionnal, a Kapriole egyik tanárával
- Horgász Csaba: Demokratikus iskolák – egy

pszichoanalitikus széljegyzetei